A C A D E M I A R O M Â N Ă
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE

STUDII ECONOMICE

Efectele crizei covid-19 asupra sectorului întreprinderilor mici și mijlocii în România

DANIELA ANTONESCU

București
Iulie 2020

ISSN: 2285 – 7036 INCE – CIDE,
București, Calea 13 Septembrie, Nr.13, Sector 5

CUPRINS

Introducere 3

1. Efectele generate de criza covid-19 asupra sectorului IMM..... 3

2. Restricții, dar și oportunități în perioada de criză covid-9 pentru IMM-uri 8

3. Posibile surse/instrumente de susținere a sectorului IMM..... 10

4. Propuneri de relansare/refacere a sectorului IMM..... 13

Concluzii 14

Anexe 16

Bibliografie 18

EFECTELE CRIZEI COVID-19 ASUPRA SECTORULUI ÎNTREPRINDERIOR MICI ȘI MIJLOCII ÎN ROMÂNIA

DANIELA ANTONESCU*

Abstract: *The rapid evolution of the covid-19 pandemic has posed challenges for both the medical system and the economic and social systems of EU Member States and the world. This crisis has affected thousands of lives and continues to put enormous pressure on economic systems. For these reasons, it is necessary to manage economic and social problems as soon as possible and to support / promote solutions to support the sectors affected by the pandemic crisis.*

In Romania, the crisis began to be felt in March, 2020, the SME sector being one of the most affected sectors. This study analyses the effects of the covid-19 crisis on the SME sector in Romania, trying to bring solutions and proposals for resistance and post-crisis recovery.

Keywords: *covid-19, entrepreneurship, resilience.*

JEL**:** ***M10, M12, M2, M21***

Introducere

În România, criza covid-19[1] a început să se facă simțită în prima parte a lunii martie 2020, cu toate că informațiile despre această infectare cu virusul provenit din China circulau încă de la jumătatea lunii decembrie 2019. Ca urmare a globalizării piețelor, virusul SARS-CoV-2 a circulat rapid între continente, prima afectată din Europa fiind Italia, zona de nord, cu orașele Torino, Milano, Bolognia.

Evoluția rapidă a pandemiei de covid-19 a determinat provocări atât pentru sistemul medical, cât și pentru sistemele economice și sociale ale statelor membre din UE și din întreaga lume. Această criză a afectat mii de vieți și continuă să pună presiune enormă asupra sistemelor economice. Din aceste motive, este necesară o gestionare cât mai rapidă a problemelor economice și sociale, dar și susținerea/promovarea unor soluții care să vină în sprijinul sectoarelor afectate de criza pandemică.

Unul dintre cele mai afectate sectoare economice este cel al IMM-urilor. Acest sector este supus în special lipsei rezervelor financiare necesare plății costurilor fixe (în special salariile angajaților și chiriile de birou), dar se confruntă, în același timp, cu o serie de dificultăți, în funcție de natura activităților/serviciilor pe care le produc.

Prezentul articol își propune să surprindă efectele pe termen scurt ale crizei sanitare asupra sectorului IMM în România și primele măsuri întreprinse pentru contracararea lor. Sunt analizați indicatori specifici sectorului antreprenorial în doi ani (2020 și 2019) furnizați de Oficiul Național al Registrului Comerțului și, în același timp, sunt identificate posibile soluții și surse de finanțare/susținere a acestui sector pe termen mediu și lung.

1. Efectele generate de criza covid-19 asupra sectorului IMM

În luna aprilie 2020, mediul de afaceri din România a înregistrat o scădere drastică în ceea ce privește inițiativa antreprenorială în comparaţie cu aceeaşi perioadă a anului trecut, numărul de înființări de firme ajungând la cel mai mic nivel din ultimii 5-10 ani (Sursa: Oficiul Național al Registrului Comerțului).

De la începutul crizei actuale, care a afectat puternic sectorul IMM, 22,5 miliarde euro s-au pierdut din cifra de afaceri a companiilor, un milion de oameni au intrat în șomaj tehnic și 35.000 de companii din industria HoReCa sunt închise.

* Institutul de Economie Națională al Academiei Române.

[1] În perioada 31 decembrie-28 aprilie, raportările cu privire la îmbolnăvirile cu noul coronavirus la nivel global au arătat că au fost confirmate 2,91 milioane de cazuri de covid-19 și 205.923 de persoane care au decedat (cu o rată a deceselor de 0,69 la 1.000 de locuitori).

În luna martie 2020, criza covid-19 a afectat puternic inițiativele antreprenoriale, indiferent de forma juridică a acestora (SRL, PFA, II etc.), înregistrându-se scăderi de până la 74% în comparație cu anul 2019. Estimările arată că această situație s-ar putea agrava și mai mult în următoarele luni.

Potrivit ONRC, numărul total al înmatriculărilor a înregistrat o scădere de la 42.034 de firme la 27.129 de firme, cu o dinamică negativă de -35,46%[2] în perioada 01.01.2020-31.03.2020 față de aceeași perioadă din anul 2019. În ce privește societățile cu răspundere limitată (SRL), numărul de înmatriculări a fost de 4.238 în anul 2020 (perioada 1.01-31.03.2020) față de 8.434 în anul 2019 (aceeaşi perioadă), cu o dinamică negativă de 49,8%. PFA-urile, în aceeași perioadă, au înregistrat o dinamică negativă de 55,8% (de la 2.843 la 1.257). La nivel teritorial, județele au fost afectate în diferite proporții; cele mai afectate în ceea ce privește numărul de înmatriculări totale de firme au fost: Dâmbovița, Ialomița, Sălaj, Mehedinți, Gorj și Argeș, iar la polul opus s-au plasat: București, Ilfov, Covasna, Cluj, Iași, Botoșani (tabelul 1, anexa 1).

Tabelul 1

Dinamica înmatriculărilor efectuate în perioada 01.01.2020-31.03.2020 comparativ cu aceeaşi perioadă a anului trecut, pe județe (%)

Dinamici – valori pe intervale (%):							
-50% și -60%	**- 49% și -45%**	**– 44% și - 40%**	**-39% și - 35%**	**– 34% și -30%**	**- 29% și -20%**	**-18%**	**Sub -3%**
Dâmbovița	Prahova	Hunedoara	Vaslui	Constanța	Botoşani	Covasna	Ilfov
Ialomița	Suceava	Galați	Satu Mare	Neamț	Iași		București
Sălaj	Vrancea	Bihor	Mureș	Brăila	Cluj		
Mehedinți	Alba	Bistrița-Năsăud	Arad				
Gorj	Olt	Buzău	Tulcea				
Argeș	Teleorman	Bacău	Total				
	Caraș-Severin	Dolj	Sibiu				
	Maramureș	Brașov	Giurgiu				
		Vâlcea					
		Harghita					
		Timiș					
		Călărași					

Sursa: https://www.onrc.ro/index.php/ro/statistici.

Dintre domeniile afectate de criza covid-19 amintim: agricultura, silvicultura şi pescuitul, industria extractivă, activităţile de spectacole, culturale şi recreative, industria prelucrătoare, activităţi ale gospodăriilor private în calitate de angajator de personal casnic; activităţi ale gospodăriilor private de producere de bunuri şi servicii destinate consumului propriu, comerțul cu ridicata și amănuntul, construcțiile și transportul și depozitarea (tabelul 2, anexa 1). Un aspect aparte ce poate fi menționat în această primă fază a crizei covid-19 îl reprezintă creșterea numărului de înmatriculări de firme în domeniul producției de energie termică/electrică/gaze/apă caldă cu circa 33% față de aceeași perioadă a anului anterior.

[2] S-a calculat cu ajutorul ritmului dinamicii, care exprimă, în mărimi relative, cu cât a crescut sau a scăzut nivelul fenomenului cercetat în perioada de timp considerată. S-a calculat pe baza nivelurilor absolute ale indicatorilor specifici sectorului IMM, anul la care s-a făcut raportarea fiind anul 2019. S-a utilizat relația matematică: $R_t = (R_t-R_1)/R_t*100$.

Tabelul 2

Dinamica înmatriculărilor efectuate în perioada 01.01.2020-31.03.2020 comparativ cu aceeaşi perioadă a anului trecut, pe domenii (%)

Domeniu	Dinamica față de anul anterior (%)
Producţia, furnizarea de energie electrică, termică, gaze, apă caldă şi aer condiţionat	+33%
Transport şi depozitare	-4%
Tranzacţii imobiliare	-9%
Informaţii şi comunicaţii; construcţii; intermedieri financiare şi asigurări	-23% - -25%
Învăţământ	-27%
Alte activităţi de servicii; administraţie publică şi apărare; asigurări sociale din sistemul public	-33%
Comerţ cu ridicata şi cu amănuntul; repararea autovehiculelor şi motocicletelor	-34%
Activităţi de servicii administrative şi activităţi de servicii suport; activităţi profesionale, ştiinţifice şi tehnice	-35%
Hoteluri şi restaurante; sănătate şi asistenţă socială	-42%
Distribuţia apei; salubritate, gestionarea deşeurilor, activităţi de decontaminare	-45%
Agricultură, silvicultură şi pescuit; Industria extractivă	-48%
Activităţi de spectacole, culturale şi recreative	-57%
Industria prelucrătoare	-64%
Activităţi ale gospodăriilor private în calitate de angajator de personal casnic; activităţi ale gospodăriilor private de producere de bunuri şi servicii destinate consumului propriu	-100%

Sursa: https://www.onrc.ro/index.php/ro/statistici.

Referitor la dizolvările de firme, numărul acestora a scăzut în perioada pandemiei în România de la 7958 la 7294 (perioada 01.01.2020-31.03.2020 comparativ cu aceeaşi perioadă a anului trecut), cu o dinamică negativă de 8%. Cele mai afectate județe, cu cele mai mari dinamici negative, au fost: Caraș-Severin, Vaslui și Bistrița-Năsăud, dar și Olt, Călărași, Vâlcea, Giurgiu și Dâmbovița (tabelul 3). Pe sectoare de activitate, evoluția dinamicii dizolvărilor este următoarea (CAEN – versiune 2008) (anexa 2): producţia şi furnizarea de energie electrică şi termică, gaze, apă caldă şi aer condiţionat (-66,67%); comerţ cu ridicata şi cu amănuntul; repararea autovehiculelor şi motocicletelor (-16,37%); activităţi de servicii administrative şi activităţi de servicii suport (-11,85%); agricultură, silvicultură şi pescuit (-14,35%).

Tabelul 3

Dizolvări în perioada 01.01.2020-31.03.2020 comparativ cu aceeaşi perioadă a anului trecut (%)

Între -50 și -55%	Între -49 și - 40%	Între -39 și -30%	Între -21 și -11%	Între -9 și - 5%	Între -4 și 0%	Între +3 și +8%	Peste +20%
Caraş-Severin	Olt	Teleorman	Tulcea	Gorj	Brăila	Constanţa	Hunedoara
Vaslui	Călăraşi	Harghita	Botoşani	Total	Ilfov	Galaţi	Covasna (+46%)
Bistriţa-Năsăud	Vâlcea	Arad	Ialomiţa	Vrancea	Bacău	Sibiu	Braşov (+72%)
	Giurgiu	Bihor	Dolj	Alba	Mehedinţi	Prahova	
	Dâmboviţa		Maramureş	Cluj	Mureş	Argeş	
			Sălaj	Bucureşti		Neamţ	
				Buzău		Suceava	
				Iaşi		Satu Mare	
				Timiş			

Sursa: https://www.onrc.ro/index.php/ro/statistici.

O dinamică negativă s-a înregistrat și în cazul suspendărilor de firme. Astfel, în martie 2020 s-a înregistrat un număr de 709 suspendări față de 1.393 în martie 2019 (dinamică negativă de 49%). Suspendarea activităților în firmele și companiile românești a stat sub incidența diferitelor măsuri legislative luate pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de covid-19, astfel încât acestea să poată întrerupe activitatea în această perioadă. Pe județe, situația a fost următoarea: Mehedinți (-91,67%), Satu Mare (-76,47%) și Călărași, alături de Vrancea (-50%). O scădere se remarcă și la nivelul municipiului București, de la un număr de 146 în martie 2019 la un număr de 76 de suspendări în martie 2020 (-47,95%). Cele mai multe companii suspendate sunt din sectoarele: comerț (973 de companii, respectiv 29% din total), activități profesionale (287 de companii, respectiv 8,6% din total) și industria prelucrătoare (247 de companii, respectiv 7,4% din total).

Referitor la procesul de radiere a firmelor, se remarcă o scădere de circa 89,67% în martie 2020 în comparație cu martie 2019, respectiv 3.739 față de 36.195. Totuși, aici trebuie menționat că, în urma declarării stării de urgență, dreptul de opoziție la dizolvarea unei societăți a fost suspendat, iar întrucât etapa radierii este o etapă ulterioară dizolvării, procedurile practic au fost suspendate până la încetarea stării de urgență. Prin urmare, întrucât procedura de dizolvare nu poate fi finalizată, atunci nici procedura de radiere nu poate fi dusă până la capăt.

În această perioadă aflată sub impactul crizei covid-19 au existat o serie de analize și cercetări statistice ad-hoc adresate în special managerilor întreprinderilor din industria prelucrătoare, construcții, comerț cu amănuntul și servicii, cu privire la percepția acestora asupra perspectivei evoluției activității întreprinderii pe care o conduc[3].

Această analiză a fost realizată în perioada 17-19 martie 2020, pe un eșantion format din 8.831 de agenți economici, reprezentativ la nivelul sectoarelor economice și pe total economie. Rata de răspuns a fost de 71,3%. Pentru evaluarea impactului economic al pandemiei au fost folosite evaluările managerilor, precum și cifra de afaceri a întreprinderilor în perioada ianuarie 2019-ianuarie 2020. Informațiile obținute sunt utile la evaluarea evoluției volumului activităților din economie în perioada martie-aprilie 2020 comparativ cu: (1) lunile corespunzătoare anului precedent (2019); (2) luna ianuarie 2020 și (3) media lunară a cifrei de afaceri aferentă perioadei ianuarie 2019-ianuarie 2020.

În toate cele trei variante de lucru, impactul negativ a fost mai mare la nivelul lunii aprilie 2020 în raport cu luna precedentă.

În aprecierea acestor evaluări s-a aplicat un chestionar adresat agenților economici în perioada 17-19 martie a.c., înaintea aplicării unor măsuri concrete pentru combaterea covid-19.

Analiza modificării volumului de activitate al agenților economici din România în perioada martie-aprilie 2020 ca urmare a răspândirii pandemiei covid-19 a condus la următoarele concluzii: impactului pandemiei de covid-19 asupra volumului activității economice este dat de nivelul ridicat al incertitudinii cu privire la viitorul afacerilor în perioada martie-aprilie 2020 și creșterea acesteia în aprilie față de martie 2020. Astfel, dacă în luna martie 2020 o pondere de 21,2% dintre agenții economici nu puteau estima modul în care vor evolua afacerile lor, în luna aprilie, ponderea acestora a crescut la 34,3%. Creșterea se explică în principal pe seama reducerii ponderii agenților economici care nu prevedeau o restrângere a activității economice de la 12,9% în martie 2020 la 6,4% în aprilie 2020, pe seama ponderii agenților economici care estimează o restrângere a volumului de activitate cu până la 25% de la 14,3% în martie 2020 la 7,7 % în aprilie 2020.

Luând în considerare ponderea nonrăspunsurilor (28,6%) atât în martie, cât și în aprilie 2020, a rezultat că mai mult de 50% dintre agenții economici în martie și 62,9% în aprilie nu au putut face o estimare a evoluției volumului lor de activitate. Pe de altă parte, aceeași cercetare statistică arată tendința de agravare a impactului pandemiei de covid-19 asupra volumului de activitate al agenților economici care au putut estima magnitudinea restrângerii activității odată cu creșterea orizontului de timp pentru care se fac estimările. Astfel, ponderea agenților economici care nu prevedeau o restrângere a activității se reduce cu 8,6% în aprilie 2020 față de nivelul de

[3] Ancheta INS 2020.

26,1% din luna precedentă, în timp ce ponderea celor care estimau o restrângere de până la 25% se micșorează cu 7,8% în aprilie față de valoarea de 28,7% înregistrată în martie 2020.

Impactul pandemiei de covid-19 asupra volumului de activitate din *industria prelucrătoare* crește odată cu extinderea orizontului de timp. Incertitudinea este trăsătura principală a estimărilor privind volumul de activitate, întrucât ponderea celor care nu pot estima direcția viitoare spre care se îndreaptă activitatea se majorează de la 24,5% în martie 2020 la 40,1% în aprilie 2020.

Creșterea incertitudinii evoluției activității în industrie este determinată de modificări în categoria celor care estimau că activitatea nu se va restrânge (-9,8 p.p. în aprilie față de nivelul din martie) și în categoria celor care estimau o restrângere a activității de până la 25% (-8,9 p.p. în aprilie față de nivelul din martie).

În cadrul subsectoarelor industriei prelucrătoare, cele mai afectate de incertitudinea privind evoluția volumului de activitate la data realizării cercetării statistice sunt: fabricarea autovehiculelor de transport rutier, a remorcilor și semiremorcilor, fabricarea altor mijloace de transport, fabricarea echipamentelor electrice, industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, exclusiv mașini, utilaje și instalații, industria metalurgică.

După cum se observă, toate aceste activități ale industriei prelucrătoare sunt într-un fel sau altul legate de lanțurile de furnizare internaționale afectate de „închiderile" decretate de diverse țări, afectate, la rândul lor, de covid-19. Dacă în martie 2020, la nivelul industriei prelucrătoare, dintre agenții economici care au putut estima evoluția volumului de activitate, o pondere de 33,5% prevedeau o restrângere de până la 25% a activității și 30,2% nu estimau modificări, în aprilie 2020 aceste ponderi erau mai mici cu 9,8 p.p. la prima categorie și cu 13,9 p.p. la ceea de-a doua.

În același timp, ponderea agenților economici care prevedeau o restrângere a volumului de activitate de peste 25% era mai mare cu 19,4 p.p. în aprilie față de martie 2020, iar procentul celor care estimau o încetare a activității creștea cu 4,2 p.p. în același interval.

Sectorul transporturilor și depozitării este, la momentul realizării cercetării statistice, unul dintre cele mai afectate de incertitudinile legate de impactul pandemiei de covid-19 asupra volumului de activitate. Astfel, ponderea agenților economici din acest sector care nu pot face estimări privind evoluția volumului de activitate se majorează de la 25,9% în martie la 40,1% în aprilie 2020, prin reducerea numărului acelor agenți economici care aveau o viziune asupra evoluției volumului de activitate în martie, cu excepția acelora care previzionau închiderea activității. Din perspectiva agenților economici care dețineau date care să le permită să facă o estimare a evoluției volumului de activitate în perioada martie-aprilie 2020, ponderea agenților economici care nu prevedeau o reducere a volumului de activitate, precum și a celor care estimau o restrângere de activitate cu până la 25% s-a micșorat în aprilie 2020. În aceeași perioadă, dintre agenții economici care puteau să-și estimeze evoluția volumului de activitate, o pondere de 52,5% prevedeau în aprilie 2020 o restrângere a activității cu mai mult de 25% față de numai 44,4% în martie 2020.

Impactul pandemiei de covid-19 asupra volumului de activitate în *sectorul construcțiilor* are două caracteristici:

• pe de o parte, incertitudinea evoluției afacerilor, care crește odată cu extinderea orizontului de timp;

• și, pe de altă parte, creșterea ponderii afacerilor care sunt afectate de restrângerea cu mai mult de 25% din volumul activității sau de închiderea acestora.

Astfel, la nivelul tuturor agenților economici din sector incluși în cercetarea statistică, ponderea agenților care nu pot estima evoluția volumului de activitate crește de la 21,6% în martie la 33,1% în aprilie 2020, prin reducerea ponderii celor care nu estimau un impact sau estimau un impact de până la 25% din volumul activității. Dintre agenții economici care au putut estima un impact al crizei covid-19 asupra volumului de activitate în aprilie 2020, 61,4% dintre aceștia au previzionat o restrângere a volumului de activitate cu mai mult de 25% sau închiderea activităților față de numai 39,2 % în martie.

În sectorul comerțului cu amănuntul, impactul pandemiei de covid-19 asupra volumului de activitate este la un nivel apropiat mediei pe economie, deși cercetarea statistică a fost efectuată înainte de deciziile privind închiderea unor unități comerciale, altele decât cele alimentare sau farmacii. Astfel, ponderea agenților economici care nu puteau estima impactul pandemiei asupra volumului de activitate a crescut de la 20,7% în martie la 32,6% în aprilie 2020, prin reducerea ponderii agenților economici care estimau o menținere sau un impact de până la 50% din volumul de activitate. Dintre agenții economici din sector care au putut estima o evoluție pentru volumul de activitate în aprilie 2020, o pondere de 21,6% prevedeau închiderea activității sau o restrângere a acesteia cu mai mult de 25% față de 22,1% în martie 2020.

În sectorul hoteluri și restaurante, impactul pandemiei de covid-19 este dominat de aceeași incertitudine în estimarea evoluției viitoare și de previziunea cu privire la închiderea totală a activității. Astfel, din totalul agenților economici incluși în cercetarea statistică nu puteau estima evoluția volumului de activitate o pondere de 11,7 % în martie, respectiv 27,8% în aprilie 2020.

Dublarea ponderii agenților economici cu viziune incertă asupra afacerilor s-a datorat predominant modificării viziunii celor care prevedeau fie închiderea activității (diferență de 5,1 p.p. în aprilie față de martie 2020), fie o restrângere mai mare de 50% a volumului activității (diferență de 6,1 p.p. în aprilie față de martie 2020). Dintre agenții economici din sector care au putut face o estimare a impactului pandemiei de covid-19 asupra volumului de activitate în aprilie, 95,4% au prevăzut o restrângere a activității de peste 25% sau închidere, față de 92,9% în martie 2020.

În Ancheta INS[4] amintită au existat o serie de întrebări care au vizat perspectivele pe termen mediu și scurt ale diferitelor sectoare de activitate, răspunsul firmelor intervievate fiind prezentat în cele ce urmează:

- impactul asupra industriei prelucrătoare – 40,1% dintre respondenți nu au putut estima direcția viitoare spre care poate evolua acest sector;
- impactul asupra sectorului transporturi și depozitare – 52,1% dintre agenții supuși chestionarului au precizat o restrângere a activității cu peste 25%;
- impactul în construcții – 61,4% dintre respondenți prevăd o restrângere a activității cu peste 25%;
- impactul în domeniul comerțului cu amănuntul – ponderea agenților economici care nu puteau estima impactul pandemiei asupra volumului de activitate a crescut de la 20,7% în martie la 32,6% în aprilie 2020, prin reducerea ponderii agenților economici care estimau o menținere sau un impact de până la 50% din volumul de activitate. Dintre agenții economici din sector care au putut estima o evoluție pentru volumul de activitate în aprilie 2020, o pondere de 21,6% prevedeau închiderea activității sau o restrângere a acesteia cu mai mult de 25% față de 22,1% în martie 2020;
- impactul asupra industriei de hoteluri și restaurante – din totalul respondenților din cercetarea statistică, circa 11,7% nu au putut estima evoluția volumului de activitate în luna martie, iar în aprilie această pondere a crescut la 27,8%. Dublarea ponderii agenților economici cu viziune incertă asupra afacerilor s-a datorat predominant modificării viziunii celor care prevedeau fie închiderea activității (diferență de 5,1 p.p. în aprilie față de martie 2020), fie o restrângere mai mare de 50% a volumului activității (diferență de 6,1 p.p. în aprilie față de martie 2020). Dintre agenții economici din sector care au putut face o estimare a impactului pandemiei de covid-19 asupra volumului de activitate în aprilie, 95,4% au prevăzut o restrângere a activității de peste 25% sau închidere față de 92,9% în martie 2020;
- se estimează crearea de 580.000 de locuri de muncă prin investiții publice și private.

2. Restricții, dar și oportunități în perioada de criză covid-19 pentru IMM-uri

Specialiștii în domeniul antreprenoriatului consideră că IMM-urile se află în fața celei mai mari încercări din ultimele trei decenii. Această provocare vine atât cu aspecte negative, cât și cu

[4] https://insse.ro/cms/sites/default/files/cercetare_impactul_covid-19_asupra_mediului_economic.

unele pozitive, care se pot transforma în adevărate oportunități pentru acest sector atât de important în economia fiecărei țări/regiuni. Unele oportunități au fost identificate încă de la începutul crizei. Astfel, destabilizarea lanțurilor de import a condus la o amplificare a vânzărilor de produse locale. Un studiu realizat de INSS[5] arată că aproximativ 35,3% dintre importatorii României consideră că volumul importurilor va scădea cu 25%.

Pentru a obține oportunități în context, este necesară o relansare a producţiei înainte de o relansare a consumului pentru a ieşi din această criză. De altfel, pe acest element se bazează și *Programul IMM Invest*, care urmărește să restarteze industria cu cei care își doresc să participe și au o abilitate în a face așa ceva. Acest program susține un parteneriat public-privat ce trebuie să producă efecte de salvare, concomitent cu promovarea produselor autohtone.

Sistemul bancar încă nu se confruntă cu o lipsă de capital. De aceea, antreprenorii trebuie să își asume diferite planuri de investiţii. Există deja antreprenori care caută soluții să se adapteze chiar și în sistemul restaurantelor grav afectate de criză și de deciziile de izolare la domiciliu.

Alte opinii legate de redresare sunt determinate de faptul că producţia trebuie repornită simultan cu consumul, iar primul lucru care trebuie susţinut este lanţul dintre consumator şi producător, care trebuie să funcţioneze corect pentru ca lucrurile să se întâmple cât mai repede. Statul ar trebui să se concentreze pe susţinerea lanţului valoric pentru a stimula consumul, pe investiţii sistemice şi de tip suport.

Sunt considerate și alte oportunități ce pot rezulta din această situație complicată: creșterea masivă a investițiilor publice în educație, în agricultură și în industria alimentară, susţinerea lanţului valoric, stimularea consumului, acordarea de vouchere sau bonuri de consum persoanelor aflate în șomaj, susținerea marilor întreprinderi etc.

Un exemplu de oportunitate deja fructificată este cel al companiei Electric din Focşani, un producător de ambalaje care era nevoit să importe anumite produse, precum pulverizatoarele, din Turcia sau China, deoarece nu avea în fabrică o linie specifică pentru a le produce. În aceste condiții, firma a văzut o oportunitate să investească într-o nouă divizie de business, pentru a se adapta și a produce intern aceste pulverizatoare.

O altă oportunitate este dată de promovarea achizițiilor inovative și identificarea de soluții inovative ce pot fi utilizate pentru tratamentul direct sau indirect al pacienților de covid-19. De asemenea, asigurarea nevoilor spitalelor și instituțiilor de sănătate cu soluțiile inovative pe care le pot propune anumite companii, în special IMM-urile, pe următoarele domenii:

– dispozitive medicale, gestionarea lanțului de aprovizionare și logistică pentru a ajuta la gestionarea focarelor de covid-19;

– biotehnologie/sănătate – medicamente, antimicrobiene: promovarea de noi medicamente antivirale pentru a face față noului virus;

– instrumente pentru previzionarea și stoparea răspândirii virusului.

Un impuls semnificativ este primit de industria IT, care are oportunitatea de a dezvolta produse şi soluţii care să facă viaţa oamenilor mai uşoară, astfel determinând revoluţia tehnologică să capete imboldul de care are nevoie pentru a trece la următoarea etapă de dezvoltare.

Industria de telecomunicaţii este, de asemenea, una dintre marile câștigătoare, întrucât nevoia oamenilor de internet rapid oriunde și oricând este acum mai mare ca niciodată.

Traficul redus din marile oraşe ajută şi la conştientizarea beneficiilor unui aer curat. Astfel, sunt şanse ridicate să se observe, pe termen mediu, o creştere a preocupării pentru un mediu curat şi sustenabilitate în business-urile *curate*, toate acestea având consecinţe pozitive asupra calităţii aerului, apei, dar şi asupra produselor alimentare, băuturilor, produselor de îngrijire personală sau cosmeticelor etc.

Majoritatea companiilor cu activitate de birou implementează „*work from home*” (lucrul de acasă) pentru prima dată la nivel general. Practica se va putea menţine şi după ce trece criza, ceea ce va putea schimba pozitiv dinamica programului de lucru în viitor, diminuând supraaglomeraţia oraşului şi sporind productivitatea angajaţilor. În aceste condiţii, laptopurile şi sistemele de

[5] https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/cercetare_export_import_martie2020.pdf.

videoconferinţe au fost printre primele produse vândute la scară largă în marile capitale europene de când a început răspândirea virusului. Cu această ocazie, s-a creat un nou indice pe Wall Street, denumit „Stay at Home", care conţine 33 de companii care ar putea profita în urma faptului că angajații lucrează de acasă. În acest indice se regăsesc Netflix (care a câştigat deja 8%), Amazon (se pot vizualiza programe prin serviciul Amazon Prime Video), Facebook, Sonos (vând sisteme audio fără fir, prin wi-fi), acţiunile la companii de jocuri video, acţiuni la „programe informatice" care susțin lucrul de acasă.

De asemenea, companiile farmaceutice cu activitate în cercetare şi dezvoltare care au anunţat că intră în cursa găsirii unui tratament împotriva coronavirusului au obţinut *injecţii* masive de capital sau creşteri substanţiale ale acţiunilor la bursă, în vreme ce companiile de medicamente generice au înregistrat vânzări foarte mari.

Sunt oportunități pe termen lung pentru companiile din tehnologie care furnizează servicii online sau facilitează furnizarea de servicii online. Această criză va schimba viziunea marilor corporaţii şi se va transforma modul în care se raportează la munca de acasă. Acelaşi lucru se poate spune și pentru mindsetul consumatorilor, care vor accesa mai mult servicii online, shopping online, curierat etc. Este foarte posibil că acolo se vor vedea primele creşteri susţinute după ce trece perioada aceasta critică sau chiar mai devreme.

Pe termen scurt, fenomenele economice din perioada covid-19 au generat, pe lângă multitudinea de restricții, o serie de oportunități pentru multe companii (în special pentru cele de mari dimensiuni).

3. Posibile surse/instrumente de susținere a sectorului IMM

În încercarea de a ajuta sectorul IMM să nu se prăbușească total ca efect al acestei crize covid-19, au fost promovate, la nivel național și comunitar, o serie de acțiuni, dintre care amintim: amânări la plată, ajutoare nerambursabile de la bugetul de stat, credite bancare în condiții avantajoase, fonduri de investiții naționale, fonduri europene, acestea fiind prezentate sintetic în cele ce urmează.

Astfel, o primă măsură ce a fost luată pentru susținerea sectorului IMM pe timpul crizei medicale a fost cea de *amânare a plăților la utilități* (electricitate, gaze naturale, apă, servicii telefonice și de internet), concomitent cu eșalonarea plăților chiriei imobilelor cu destinație de sediu social și de sedii secundare. Printre beneficiarii vizați de această măsură sunt IMM-urile care și-au întrerupt activitatea total sau parțial în baza deciziilor emise de autoritățile publice competente și care dețineau certificatul de situație de urgență emis de Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri, pe durata declarării stării de urgență. Aceste dispoziții au fost valabile și pentru unele profesii care îndeplinesc servicii de interes public: notari publici, avocați, executori judecătorești etc. Pentru alte contracte în derulare încheiate de IMM-uri poate fi invocată forța majoră împotriva acestora numai după încercarea, dovedită cu înscrisuri comunicate între părți prin orice mijloc, inclusiv prin mijloace electronice, de renegociere a contractului, pentru adaptarea clauzelor acestora, cu luarea în considerare a condițiilor excepționale generate de starea de urgență. Această amânare la plată a fost completată și de cea a *prelungirii cu trei luni a Declarației privind beneficiarul unic* (aceasta fiind suspendată pe durata stării de urgență).

Un instrument deosebit de util pentru firme a fost *Programul IMM Invest România*[6]. Prin acest program s-au acordat garanții de stat în favoarea fiecărui beneficiar înscris pe site-ul acestuia,

[6] La data de 1 mai 2020, au fost analizate 47.896 de cereri formulate de un număr de 37.089 IMM-uri înregistrate în aplicația www.imminvest.ro. Circa 20.139 de solicitări (43,56%) au fost transmise către cele 22 de bănci partenere pentru a fi analizate în vederea obținerii acordului de finanțare. Dat fiind faptul că până în prezent nu se știe exact câte IMM-uri vor mai avea nevoie de această susținere, o suplimentare a fondurilor în cadrul acestui program ar putea fi luată în considerare. În România sunt aproximativ 547.570 de firme mici și mijlocii și se estimează o reducere cu 30% a numărului acestora (164.271 de firme); de aceea, se propune o extindere a acestui program pentru cel puțin 100.000 de firme. Principala sursă de finanțare ar putea fi IMM INVEST ROMANIA, este deschisă până la 31.12.2020, având un plafon alocat de 15 miliarde de lei.

pentru următoarele categorii de credit: unul sau mai multe credite pentru realizarea de investiții și/sau unul sau mai multe credite/linii de credit pentru capital de lucru, în pondere de maximum 80% din valoarea finanțării (exclusiv dobânzi, comisioane și spezele bancare aferente creditului garantat). Valoarea maximă a fiecărei finanțări acordate unui beneficiar nu poate depăși media cheltuielilor aferente capitalului de lucru din ultimii doi ani fiscali, în limita pragurilor prevăzute anterior.

Pentru microîntreprinderi sau întreprinderile mici care nu au depus situații financiare la data solicitării creditului garantat, valoarea maximă a finanțării pentru creditele/liniile de credit pentru capitalul de lucru va fi calculată ca dublul mediei cheltuielilor aferente capitalului de lucru din balanțele lunare. Perioada de subvenționare a dobânzii este de la momentul acordării creditelor/liniilor de credit contractate după intrarea în vigoare a Ordonanței militare nr. 3 din 24 martie 2020 privind măsuri de prevenire a răspândirii covid-19 (publicată în Monitorul Oficial nr. 242 din 24 martie 2020) și până la 31 martie 2021. Subvenționarea dobânzii se aprobă anual printr-un act normativ cu putere de lege pentru primul an și pentru următorii 2 ani doar în condițiile în care creșterea economică estimată de Comisia Națională de Strategie și Prognoză pentru această perioadă se situează sub nivelul celei înregistrate în anul 2020. Durata maximă a finanțărilor este de 120 de luni în cazul creditelor pentru investiții și de 36 de luni în cazul creditelor/liniilor de credit pentru capital de lucru. Creditele/liniile de credit pentru capitalul de lucru pot fi prelungite cu maximum 36 de luni, urmând ca, în ultimul an de prelungire, să fie rambursate în condițiile stabilite prin normele metodologice de aplicare a ordonanței de urgență[7].

Alături de creditele prezentate mai sus, s-a prevăzut în bugetul de stat pentru anul 2020 un miliard de lei credite de angajament destinate *Programului Start-up Nation*[8], credite care pot susține aproximativ 5.000 de firme (de 2 ori mai puține decât nivelul de până acum al programului, care țintea sprijin pentru 10.000 de IMM-uri). Concomitent, Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România (CNIPMMR) a solicitat un pachet maxim eligibil de 25.000 de lei din ajutorul nerambursabil de maximum 200.000 de lei, care să fie alocat obligatoriu cel puțin către realizarea unui site de prezentare a firmei, a unui soft de gestiune a datelor și pentru semnătura electronică.

Există o serie de programe cu destinație țintită finanțate din bugetul de stat, care vizează sectoare afectate puternic de criză. Unul dintre domenii este industria, instrumentul fiind intitulat *Programul Microindustrializare 2020*, cu o alocare de 65.000.000 lei în credite de angajament și 65.000.000 lei în credite bugetare. Acest program a funcționat și în anul 2018, atunci fiind finanțate circa 247 de firme, care au obținut fonduri nerambursabile de până la 450.000 de lei fiecare. Cele mai multe firme au solicitat suma maximă de 450.000 de lei. În anul 2019, guvernul a publicat o procedură de organizare a programului Microindustrializare, dar nu a mai deschis sesiunea. Ministerul Economiei este organizatorul programului Microindustrializare.

Alături de industrie, sectorul comerț a fost puternic afectat de criza sanitară. Acest sector a fost susținut prin *Programul Comerț 2020*, destinat dezvoltării serviciilor e-comerț, cu o alocare bugetară de 40.000.000 lei credite de angajament și 40.000.000 lei credite bugetare.

Și micile afaceri au avut de suferit în acest context al crizei covid-19, ele fiind susținute prin împrumuturi. Antreprenorii au avut posibilitatea de a obține credite bancare între 4.000 și 200.000 de lei de la *BT-Mic*, companie din cadrul Grupului Financiar Banca Transilvania, destinată creditării micilor afaceri. Firmele solicitante trebuie să îndeplinească și câteva condiții, printre care amintim vechimea de cel puțin trei luni de activitate. Firmele au putut obține împrumuturi de până la 120.000 de lei fără garanții materiale, însă prezența unei garanții imobiliare poate urca suma până la 200.000 lei. Pentru firmele din domeniul agricol, se pot accesa maximum 200.000 lei fără garanții materiale și până la 400.000 lei cu garanții imobiliare.

Firmele care activau în domenii precum tehnologia informației, sectorul alimentar, fabricarea mobilei, industria textilă, cercetare, inovare științifică și medicală etc. au fost susținute pe timpul

[7] https://www.arenaconstruct.ro/ce-facilitati-au-imm-urile-pe-timp-de-criza.
[8] https://www.startupcafe.ro/finantari/startup-nation-2020-buget-firme.htmhttps://start-upnation.ro/finantare/B.

crizei prin *Programul Internaționalizare 2020*, destinat internaționalizării operatorilor economici români, cu un buget de 10.000.000 lei credite de angajament și 10.000.000 lei credite bugetare. În anii anteriori, firmele private românești au putut obține fonduri nerambursabile de la stat de maximum 25.000 de lei fiecare pentru a merge în străinătate la târguri și expoziții prin acest program. În anul 2018, de exemplu, au fost favorizate firmele care au ales ca piețe-țintă zone din afara Uniunii Europene, cu prioritate Africa sau Asia, cel care a fost implicat în organizare fiind Ministerul Economiei.

Un instrument special a fost *Programul Femeia Antreprenor 2020*[9], destinat dezvoltării antreprenoriatului în rândul femeilor din sectorul întreprinderilor mici și mijlocii. În edițiile din ultimii ani, prin acest program, 80 de femei de afaceri române au putut urma cursuri de antreprenoriat în România, dar și în străinătate (de exemplu, în anul 2018, destinațiile externe pentru femeile calificate la faza finală au fost Londra, Paris, Madrid și Roma).

Instrumentelor de susținere prezentate mai sus, li s-au adăugat o serie de programe care au constat în finanțarea directă a *unor cursuri și ateliere de lucru* (*Programul de cursuri de antreprenoriat EMPRETEC 2020*, cu un buget de 504.000 de lei pentru lansarea unei noi sesiuni în *Programul UMCTAD/EMPRETEC România*), *târguri, expoziții, mese rotunde, workshop-uri* (un buget de 5 milioane de lei pentru anul 2020*), ateliere meșteșugărești* (*Programul Meșteșuguri-Artizanat 2020* – bani pentru hand-made cu un buget de circa 890.000 de lei), *vouchere de consum* pentru stimularea consumului intern pentru produsele realizate în România, *granturi clasice pentru sprijinirea investițiilor* (schemă de ajutor de stat care funcționează pe timpul covid-19 până la sfârșitul anului 2020, cu o valoare maximă de 800.000 euro).

Salariaților din sectorul IMM aflați în șomaj tehnic pe o perioadă limitată li s-a propus *subvenționarea salariilor* în limita a 50% din costurile salariale din fonduri publice (subvenția poate fi destinată pentru compensarea contribuțiilor sociale, a fiscalității pe salarii și poate fi sprijinită și din fondul SURE[10]).

Alături de sursele naționale de finanțare, putem aminti și alocările din fonduri europene[11], care ating un plafon de 1 miliard euro și care sunt distribuite după cum urmează: 300 milioane euro pentru granturi, 500 milioane pentru vouchere, 200 milioane euro pentru investiții destinate echipamentelor medicale, de protecție sau privind intervențiile specifice crizei sanitare etc.).

O categorie aparte sunt fondurile comunitare alocate prin *POR - Axa prioritară 2.2*[12] destinate microîntreprinderilor și firmelor mici/mijlocii (IMM din mediul urban, iar din mediu rural numai pentru firmele mijlocii), care pot obține fonduri europene cu o valoare cuprinsă între 200.000 euro și 1 milion euro, în anumite condiții (proiectele pot fi depuse în aplicația electronică MySMIS). Se pot solicita fonduri europene de către firmele din domenii diverse, de la mici fabrici de textile până la ateliere de reparare a calculatoarelor, firme de editare de software, producție video etc. Acestea vor putea investi fonduri și în realizarea mijloacelor de comerț online. Bugetul alocat acestei axe este de 68 milioane euro și se adresează regiunilor de dezvoltare în care au mai rămas bani necheltuiți din apelul din 2016 (cu excepția regiunii București-Ilfov, care era neeligibilă). Apelul de proiecte este valabil pentru următoarele regiuni:

- Regiunea Nord-Est (județele Bacău, Botoșani, Iași, Neamț, Suceava și Vaslui). Bugetul total disponibil este de 31,4 milioane euro.

[9] https://www.startupcafe.ro/finantari/startup-nation-2020-buget-firme.htm.

[10] SURE este un instrument de solidaritate în valoare de 100 miliarde euro, care îi va ajuta pe lucrători să își păstreze veniturile și va sprijini întreprinderile pentru ca acestea să se mențină pe linia de plutire. De acest sprijin vor beneficia, de asemenea, fermierii și pescarii, precum și persoanele cele mai defavorizate. Toate aceste măsuri se bazează pe bugetul actual al UE și vor valorifica la maximum fiecare euro disponibil. Acestea demonstrează necesitatea ca UE să dispună de un buget pe termen lung solid și flexibil. Comisia va lua măsuri pentru a se asigura că UE se poate baza pe un astfel de buget solid care să îi permită să iasă din criză și să facă progrese pe calea redresării. Prin intermediul noului instrument de solidaritate, se vor menține locurile de muncă și funcționarea întreprinderilor.

[11] Pentru unele finanțări, cererile de proiecte sunt deja deschise, iar pentru altele, sesiunile au fost bugetate pentru a putea fi pregătite lansările de noi cereri.

[12] http://www.inforegio.ro/ro/axa-prioritara-2.

- Regiunea Vest (Timiș, Arad, Caraș-Severin și Hunedoara). Bugetul total disponibil este de 36,6 milioane euro.

Pentru următoarea perioadă de programare, 2021-2027, IMM vor avea la dispoziție programele operaționale regionale și sectoriale:

- **cele 8 programe operaționale regionale** (se intenționează împărțirea POR gestionat acum de Ministerul Lucrărilor Publice în opt programe, câte unul pentru fiecare regiune în parte, coordonate de câte o autoritate de management). Se pot finanța: investiții în digitalizarea serviciilor publice locale, smart city, smart specialization și transfer tehnologic, inovare, parcuri smart, IMM, robotică, digitalizare.
- **Programul operațional Creștere inteligentă și digitalizare.** Se vor finanța proiecte de specializare inteligentă la nivel național, în sinergie cu programul UE Horizon, care este accesat direct de la Comisia Europeană de către beneficiari din UE și din state partenere (cum este Israelul, de exemplu). Tot în acest program operațional vor fi incluse și proiecte de internaționalizare, tranziție industrială, nanotehnologii, robotică, infrastructură de cercetare-dezvoltare-inovare, precum și instrumente financiare pentru finanțarea firmelor.

La data de 30 aprilie 2020 au fost negociate cu CE și alte forme sprijin pentru IMM-uri, prin patru noi instrumente de intervenție, în valoare totală de 1 miliard euro (Sursa: Declarația ministrului fondurilor europene[13]). Unul dintre acestea îl constituie *granturile în sumă fixă raportate la cifra de afaceri*, destinate capitalului de lucru pentru finanțarea activității curente a firmelor. La acordarea acestor granturi se ține seama de proporția de 10% între valoarea grantului și valoarea cifrei de afaceri. Sunt vizate activități cu impact indirect pentru stimularea cererii interne (stocuri de materie primă, materiale necesare, stocuri de marfă etc.). Alături de aceste fonduri, au existat și *credite cu garanții europene pentru IMM*, prin Programul operațional regional (POR), axa destinată Inițiativei pentru IMM-uri. Această linie de finanțare POR are disponibile în total 250 milioane euro. Banii pot fi accesați direct de la băncile care au semnat în România acorduri cu Fondul European de Investiții, costul finanțării fiind mai redus decât în condițiile obișnuite de piață (împrumutul este garantat în proporție de 60%).

Nu în ultimul rând, pot fi amintite aici fondurile de investiții românești pentru finanțări de capital de risc (se oferă finanțare și se primește în schimb un pachet minoritar de părți sociale), în ultimii ani, acestea fiind susținute de Uniunea Europeană (oferte de fonduri de la 25.000 euro până la 5 milioane euro prin GapMinder, Early Game Venture, Morphosis Capital, Roca X etc.).

Având în vedere toate măsurile și sursele de finanțare prezentate mai sus, se estimează că implementarea instrumentelor de sprijin pentru IMM-uri va fi mai facilă pe partea de granturi în sumă fixă și de vouchere de consum și mai dificilă pe componenta de investiții. Evaluarea proiectelor depuse de IMM-uri pentru obținerea diferitelor fonduri de către autoritățile de management sau de către alți finanțatori va fi un proces relativ dificil din perspectiva expertizei reduse de analiză a proiectelor și a numărului mare de solicitări, dar și din punctul de vedere al sustenabilității financiare, al succesului de piață, al perspectivelor de relansare/refacere etc.

4. Propuneri de relansare/refacere a sectorului IMM

Sfârșitul perioadei de criză covid-19 nu este unul ușor de previzionat, de aceea, pe lângă sursele de finanțare deosebit de utile pentru susținerea sectorului IMM, propunem o serie de acțiuni suplimentare care vin să le completeze pe cele deja existente. Astfel, ar fi util de susținut, prin fonduri europene, *parcurile industriale și incubatoarele de afaceri (acestea fiind finanțate din fonduri comunitare în perioadele anterioare de programare),* la nivel regional/local. În acest sens, propunem simplificarea procedurilor de accesare a fondurilor structurale prin: (1) extinderea perioadei de implementare a proiectelor finanțate din fonduri europene, aflate în derulare, dincolo

[13] https://www.startupcafe.ro/fonduri-europene/fonduri-firme-romania-2020.htm.

de perioada maximă prevăzută inițial, și reducerea birocrației; (2) finanțarea unor proiecte din POR, POCU destinate calificării, recalificării și perfecționării forței de muncă, dotării cu echipamente și materiale necesare desfășurării activității acestora în noile condiții, digitalizarea activităților întreprinderilor; (3) promovarea rețelei EEN (Enterprise Europe Network) lansate de CE (cea mai vastă rețea de sprijin a IMM); (4) crearea unor centre-suport la nivel regional care vor presta gratuit servicii necesare și utile firmelor (tipurile de servicii vizează: contabilitate, juridic, resurse umane, consiliere și mediere financiară, transformare digitală, consultanță pentru adaptarea la noul context socioeconomic, consultanță cu privire la restructurarea afacerii etc.; (5) declararea unor zone defavorizate după modelul Ordonanței de urgență nr. 24/1998 privind regimul zonelor defavorizate; (5) realizarea unor investiții în infrastructura de transport (autostrăzi, drumuri naționale, județene, căi feroviare, aeroporturi etc.), infrastructurile de sănătate, educație, energie și mediu, agricultură (irigații), cu acordarea unor drepturi prioritare în licitațiile pentru execuție către companiile din România.

Pentru relansarea turismului grav afectat de criza covid-19, propunem promovarea voucherelor de vacanță, dar și restituirea sumelor achitate în avans de către turiștii care nu au mai putut beneficia de serviciile turistice (banii pot proveni și din fondurile europene destinate domeniilor afectate de covid-19).

Pentru susținerea investițiilor, propunem promovarea parteneriatului public-privat pentru firmele exportatoare, prin: prin îmbunătăţirea legislaţiei privind parteneriatul public-privat, prin reglementarea unor forme mai simple de parteneriat public-privat (cum ar fi contractele de concepere, dezvoltare şi exploatare, instituirea unor prevederi speciale privind accesul firmelor la parteneriatul public-privat și privind parteneriatul public-privat cu sectorul nonprofit).

Unul dintre efectele crizei covid-19 a fost distanțarea și respectarea unor reguli prin care oamenii să nu intre în contact unii cu alții și să împrăștie virusul. Acest aspect a contribuit la implementarea lucrului la domiciliu/munca online (vânzări de produse, plata taxelor și a impozitelor etc.). De aceea, propunem măsuri de digitalizare a administrației publice românești, în principal cu ajutorul firmelor românești (concept, servicii etc.), care să susțină cele două forme de muncă.

Firmele din sectorul agricol au fost și ele afectate de criza sanitară, de aceea este importantă și atenția acordată acestora, prin: plăți anticipate ale subvențiilor în agricultură, investiții pentru reactivarea sistemelor de irigații existente în România până în anul 1989, indiferent de clasificarea ulterioară a acestora. De asemenea, mai pot fi luate în considerare subvenționarea (chiar și parțială) a costului energiei electrice consumate pentru apa pompată pentru irigații în trepte, reluarea și extinderea programelor de creare a perdelelor forestiere pentru protejarea culturilor agricole de secetă, credite cu dobândă subvenționată pentru unitățile de procesare a legumelor și fructelor produse în România, intervenția statului prin scheme de sprijin pentru fermieri în situații de secetă extremă sau severă etc.

Toate aceste măsuri pot contribui, în diferite proporții, la redresarea/relansarea sectorului IMM în România și la diminuarea efectelor crizei sanitare actuale, care încă nu dă semne de finalizare.

Concluzii

Pandemia de covid-19 afectează și va afecta o bună perioadă de timp activitățile economice și sociale din România și pe plan internațional. Acest aspect este susținut de evoluția extremă a infestărilor cu covid-19 la nivel global și la nivelul unor țări din diferite areale geografice.

Sectorul IMM a fost unul dintre cele mai afectate sectoare pe timpul crizei covid-19 atât în România, cât și la nivel global. Acest lucru a determinat guvernele statelor lumii, inclusiv din România, să ia măsuri urgente pentru menținerea lor pe linia de plutire. Toate statele afectate de covid-19 au luat măsuri de susținere și refacere a sectorului IMM. Unele state membre au oferit credite noi în condiții concesionale, altele au oferit suport micilor antreprenori, șomerilor și altor categorii sociale afectate, au modificat legea falimentului, legea insolvenței, reglementările de restructurare a afacerii etc.

Potrivit statisticilor oficiale, trei din zece companii din România sunt în zona de risc, cu cheltuielile mai mari decât veniturile (Asociația Analiștilor Financiar-Bancari), însumând 850.000 de angajați (o cincime din numărul total de angajați în sectorul privat).

În România, măsurile de susținere a sectorului IMM ajung la o pondere de 2% din PIB, în timp ce în alte state ajutorul acordat se ridică la circa 10% din PIB. Susținerile promovate de guvern pentru firmele care au suspendat contractele angajaților acoperă doar o parte din salarii. Măsurile luate până acum de guvern, printre care asigurarea plății șomajului tehnic în valoare de 75% din salariul brut al angajatului, dar nu mai mult de 75% din salariul mediu brut, garantarea unor credite pentru investiții și pentru asigurarea capitalului de lucru pentru IMM-uri cu dobândă subvenționată de stat, urmăresc să salveze un număr cât mai mare de companii, dar nu le pot salva pe toate.

În scenariul în care IMM-urile, baza economiei oricărui stat, nu sunt menținute pe linia de plutire, atunci și statul va avea de suferit: încasările bugetare vor fi mai mici, iar cheltuielile vor fi mai mari (inclusiv cele cu susținerea șomajului tehnic), prin urmare vom avea un deficit ridicat (Institutul CFA[14]). În plus, și sectorul bancar ar putea fi lovit, fiindcă nici populația, nici companiile nu-și vor mai putea permite să își plătească ratele. În ultimii trei ani au fost implementate politici fiscale expansioniste și prociclice, iar spațiul fiscal lăsat a fost relativ redus. Un exemplu de cum ar trebui făcute lucrurile este cel al Germaniei, care pornește de la un excedent de 1% și susține programe extrem de agresive de repornire a economiei (CFA[15]).

Pachetele de măsuri destinate IMM-urilor afectate de criza covid-19 ar trebui să implice toate resursele naționale, inclusiv pe cele ce se pot obține de la UE. În opinia unor economiști importanți din România, cele mai importante măsuri se adresează protecției sociale, dar și protejării IMM-urilor. În ciuda măsurilor fiscale și monetare care se iau, nu vor putea să fie măsuri de protecție infinite. Costurile provocate de criza covid-19 sunt previzionate până la acest moment la peste 10 miliarde euro. Criza actuală este considerată mai gravă decât cea din anul 2009 (atunci, România s-a împrumutat circa 20 miliarde euro de la FMI, Banca Mondială, UE), efectele acesteia fiind relativ greu de estimat.

O analiză a companiei de consultanță Frames[16] estimează că, într-o primă etapă, peste 300.000 de firme din România vor fi afectate de al doilea val al crizei generate de coronavirus, cele mai multe fiind microîntreprinderi și întreprinderi mici, cu maximum 20 de angajați, din domenii precum HoReCa, servicii către populație (evenimente, saloane de înfrumusețare, săli de jocuri, magazine de cartier etc.), care și-au închis activitatea pe fondul deciziilor administrative și, în multe cazuri, ca urmare a scăderii dramatice a încasărilor. Multe firme, în loc să trimită angajații în șomaj tehnic, le-au reziliat contractele de muncă. Acestea vor avea probleme pe viitor ca să-i aducă înapoi în firmă.

De aceea, în loc de concluzie, în această perioadă este necesară o foarte bună comunicare din parea guvernului cu privire la măsurile destinate sectorului IMM, dar și o bună colaborare cu mediul de afaceri, pentru a identifica pe parcurs nevoile și problemele apărute. Mediul de afaceri știe în mod concret ce trebuie să facă, care sunt reducerile de taxe, care sunt noile impuneri de ordin fiscal, cum se vor construi planurile de afaceri în perioada următoare etc.

În concluzie, criza covid-19 este o altfel de criză față de cea din anul 2008 și rolul factorului decizional pentru ca acest sector să repornească activitatea și să contribuie la relansarea creșterii economice este vital. Autoritățile trebuie să încurajeze firmele să-și înceapă activitatea și este necesar un dialog clar și concis între antreprenori și autoritățile locale sau centrale. Măsuri importante, precum creșterea plafonului de garantare, flexibilitate mai mare între fonduri, investițiile private, investiții publice etc., pot contribui la repornirea și reconstruirea economiei în România după această criză fără precedent. De altfel, toate acțiunile și măsurile luate în această perioadă trebuie să urmărească reconstrucția economiei naționale, și nu doar relansarea acesteia.

[14] https://www.cfainstitute.org/en.
[15] https://www.cfainstitute.org/en.
[16] http://framesmedia.ro/.

Anexa 1

Numărul total de înmatriculări în prima perioadă a crizei covid-19 comparativ cu perioada similară din anul precedent

Denumire secțiune CAEN	Nr. total înmatriculări în perioada 01.01.2020-31.03.2020	Nr. total înmatriculări în perioada 01.01.2019-31.03.2019	Dinamica (2-3)/3 (%)	Nr. total înmatriculări în perioada 01.03.2020-31.03.2020
1	2	3	4	5
Activităţi ale gospodăriilor private în calitate de angajator de personal casnic; activităţi ale gospodăriilor private de producere de bunuri şi servicii destinate consumului propriu		1	-100,00%	
Activităţi de servicii administrative şi activităţi de servicii suport	1416	2177	-34,96%	281
Activităţi de spectacole, culturale şi recreative	831	1914	-56,58%	189
Activităţi profesionale, ştiinţifice şi tehnice	2501	3874	-35,44%	599
Administraţie publică şi apărare; asigurări sociale din sistemul public	2	3	-33,33%	
Agricultură, silvicultură şi pescuit	1113	2122	-47,55%	343
Alte activităţi de servicii	1819	2717	-33,05%	347
Comerţ cu ridicata şi cu amănuntul; repararea autovehiculelor şi motocicletelor	5839	8880	-34,25%	1218
Construcţii	3550	4695	-24,39%	836
Distribuţia apei; salubritate, gestionarea deşeurilor, activităţi de decontaminare	76	139	-45,32%	16
Hoteluri şi restaurante	1389	2404	-42,22%	314
Industria extractivă	18	35	-48,57%	2
Industria prelucrătoare	1701	4696	-63,78%	344
Informaţii şi comunicaţii	1628	2115	-23,03%	399
Intermedieri financiare şi asigurări	250	333	-24,92%	64
Producţia şi furnizarea de energie electrică şi termică, gaze, apă caldă şi aer condiţionat	24	18	33,33%	8
Sănătate şi asistenţă socială	713	1239	-42,45%	140
Transport şi depozitare	2961	3070	-3,55%	643
Tranzacţii imobiliare	633	696	-9,05%	148
Învăţământ	665	906	-26,60%	132
Total	27129	42034	-35,46%	6023

Sursa: https://www.onrc.ro/index.php/ro/statistici.

Anexa 2

Evoluția numărului de dizolvări în perioada covid-19 comparativ cu anul precedent, pe domenii de activitate CAEN

CAEN 2008	Nr. dizolvări în perioada 01.01.2020-31.03.2020	Nr. dizolvări în perioada 01.01.2019-31.03.2019	Dinamica	Nr. dizolvări în perioada 01.03.2020-31.03.2020
Activităţi ale gospodăriilor private în calitate de angajator de personal casnic; activităţi ale gospodăriilor private de producere de bunuri şi servicii destinate consumului propriu	1	2	-50%	0
Activităţi de servicii administrative şi activităţi de servicii suport	357	405	-12%	100
Activităţi de spectacole, culturale şi recreative	166	183	-9%	38
Activităţi profesionale, ştiinţifice şi tehnice	716	768	-7%	177
Administraţie publică şi apărare; asigurări sociale din sistemul public	3	1	200%	2
Agricultură, silvicultură şi pescuit	179	209	-14%	48
Alte activităţi de servicii	264	251	5%	65
Comerţ cu ridicata şi cu amănuntul; repararea autovehiculelor şi motocicletelor	2172	2597	-16%	588
Construcţii	797	816	-2%	199
Distribuţia apei; salubritate, gestionarea deşeurilor, activităţi de decontaminare	42	43	-2%	10
Hoteluri şi restaurante	453	466	-3%	107
Industria extractivă	6	4	50%	0
Industria prelucrătoare	704	762	-8%	191
Informaţii şi comunicaţii	386	388	-1%	106
Intermedieri financiare şi asigurări	109	98	11%	26
Producţia şi furnizarea de energie electrică şi termică, gaze, apă caldă şi aer condiţionat	18	54	-67%	7
Sănătate şi asistenţă socială	128	158	-19%	48
Transport şi depozitare	523	467	12%	129
Tranzacţii imobiliare	185	189	-2%	55
Învăţământ	85	97	-12%	17
Total	7294	7958	-8%	1913

Sursa: https://www.onrc.ro/index.php/ro/statistici.

BIBLIOGRAFIE

1. *Anuarul statistic al României 2019*, INS, București.
2. fonduri-structurale.ro/stiri/23610/propunerile-cnipmmr-de-regandire-a-programelor-nationale-pentru-imm-uri-si-de-infiintare-a-unor-fonduri-de-tip-seed-capital-equity-si-de-micro-granturi-si-micro-credite.
3. http://documents.worldbank.org/curated/en/237481467118655863/pdf/106653-ROMANIAN-PUBLIC-PI-6-Atlas-Iunie2016.pdf.
4. http://framesmedia.ro/
5. https://covid19.geo-spatial.org/.
6. https://www.arenaconstruct.ro/ce-facilitati-au-imm-urile-pe-timp-de-criza/.
7. https://www.ecdc.europa.eu/en/geographical-distribution-2019-ncov-cases.
8. https://www.fonduri-structurale.ro/stiri/23550/100-de-miliarde-de-euro-pentru-mentinerea-locurilor-de-munca-si-sprijinirea-intreprinderilor-initiativa-sure-lansata-astazi-de-comisia-europeana.
9. https://www.hotnews.ro/stiri-coronavirus-23909226-coronavirus-romania-harta-judete-23-aprilie.htm.
10. https://www.onrc.ro/index.php/ro/statistici.
11. https://www.onrc.ro/index.php/ro/statistici?id=250.
12. https://www.startupcafe.ro/finantari/startup-nation-2020-buget-firme.htm.
13. https://www.worldbank.org/en/data/interactive/2020/04/14/map-of-sme-support-measures-in-response-to-covid-19.
14. https://insse.ro/cms/sites/default/files/cercetare_impactul_covid-19_asupra_mediului_economic.
15. *Proiect de hotărâre care vizează aprobarea cadrului general și a modalităților de reorganizare, restructurare sau reprogramare a activităților care fac obiectul finanțării din fonduri europene în contextul stării de urgență generate de covid-19*.
16. *Proiect de ordonanță de urgență a Guvernului privind unele măsuri pentru digitalizarea sistemului de coordonare și gestionare a fondurilor europene structurale și de investiții pentru perioada de programare 2014-2020*.